

DEZVOLTAREA POSTREVOLUȚIONARĂ ÎN ROMÂNIA. ROLUL INFLUENȚEI STRĂINE *

O personalitate exemplară...

Istoria relațiilor culturale dintre România și Statele Unite ale Americii se distinge prin continuitate constructivă. America n-a fost numai un vis al românilor. America este una dintre cele mai interesante experiențe interculturale ale României. Istoria culturii române va consemna mâine, alături de un „moment francez”, german sau englez, și un „moment american”, extrem de fertil. Experiența interculturală româno-americană, cu stadiile și fazele ei specifice, consemnează o intensificare deosebită în ultima perioadă. Între profesorii, studenții, oamenii de știință americani, interesați de fenomenul românesc, se distinge profesorul și antropologul Arthur Helweg, de la Western Michigan University. Personalitate marcantă a domeniului său, cunoscut și recunoscut de către sociologii și antropologii români, Arthur Helweg a dovedit, din primul interval al șederii sale în România, o remarcabilă empatie pentru cultura și poporul român, pentru stilul unei societăți confruntate cu mari dificultăți și cu o criză prelungită, cu mari încordări, la care-o solicită tranziția, după alte mari încordări suprafirești la care au somat-o ieri datoriile internaționale supraagrate de povară sistemului comunist.

Studiul său, pe care-l oferim cititorilor în acest număr din „Sociologia Românească”, este definitoriu pentru stilul în care omul de știință american abordează alte culturi și alte experiențe naționale: cu o mare putere de înțelegere, cu un respect impresionant pentru norma adevărului social, istoric și cultural al societății studiate, cu o exemplară știință a îmbinării adevărului la scară globală cu adevărul la scară locală. În felul acesta, un studiu ca cel semnat de către Arthur Helweg și oferit prin revista noastră cititorului român taie drumul multor interpretări răuvoitoare izvorâte din patimi etnocentriste și din interese înguste, din pasiuni anacronice

* Traducere realizată de prof. Ilie Bădescu

și partinătăți dăunătoare, ca cele care și-au făcut loc în Congresul american printr-un lobby, cum este cel dirijat de Tom Lantos, cetățean american de origine maghiară. Oferim acest studiu ca o probă pentru imparțialitatea științei americane în chestiunea adevărului social sud-est european și ca o contribuție americană constructivă la dinamica socio-politică a regiunii sud-est europene și central-europene. Cel ce va citi acest remarcabil studiu al profesorului Helweg va ieși izbăvit de patimi, mai bun și mai deschis spre acea experiență pe care ne-o procură cuvântul împreună în mediul tensionat al dramei societăților în tranziție.

Studiul profesorului Arthur Helweg este exemplar pentru o atitudine, o viziune și o direcție. Dimpreună, acestea dau măsura unei personalități culturale exemplare.

Prof. dr. ILIE BĂDESCU
Universitatea București

De la Revoluția din 1989, România, ca multe alte națiuni ale Europei, trece printr-un proces de reconstrucție a națiunii. Procesul implică dezvoltarea instituțiilor politice și economice care-i vor garanta securitatea și stabilitatea socială¹. Acum peste două sute de ani, Edmund Burke² a subliniat pericolele revoluției. El a susținut că o revoluție dezagregă o structură socială, distruge acordul asupra normelor, generează haos și crează confuzie. Ceea ce este însă și mai rău, așteptările de după revoluție sînt foarte înalte și, drept urmare, populația este cuprinsă de apatie și descurajare, căci rezultatele revoluției nu satisfac așteptările cetățenilor care au sprijinit răsturnarea. Pentru a crea ordine, adeseori se recurge la reinstaurarea unui regim autoritar. În acest sens, conchide Burke, scopul final nu justifică prețul.

E. Burke a sesizat că costurile sociale ale unei revoluții sînt așa de mari, încît și-a dat seama că o monarhie exploatatoare era mai bună decît daunele sociale, politice și economice provocate de revoluție. Istoria a dovedit că, în genere, Burke a avut dreptate; dar, de fapt, gravitatea și amploarea sacrificiilor unei revoluții depind de situația particulară a comunității implicate. Numai oamenii aceștia pot spune dacă daunele precumpănesc asupra beneficiilor³.

¹ Deși securitatea națională și stabilitatea socială sînt scopuri generale, ceea ce ele înseamnă că și adăugarea altor criterii variază de la țară la țară.

² Burke a fost un filosof politic împotriva revoluției. Pentru un tratament corect al ideilor sale în raport cu originile ideologice ale Revoluției americane, vezi B. Bailyn, „Originile Ideologice ale Revoluției americane”, Cambridge, MA, USA, Harvard University Press, 1967.

³ Statele Unite au fost o excepție majoră de la prognoza lui Burke, deoarece: 1. izolarea sa de amestecul străin a fost asigurată de marina britanică timp de aproape 150 de ani, și aceasta i-a dat o șansă să-și rezolve problemele sociale prin ea însăși, fără nici un amestec din afară; 2. oamenii nemulțumiți puteau să se deplaseze spre Vest părăsind o situație pe care o considerau insuportabilă, și puteau face asta fără nici o pierdere economică; 3. Statele Unite au avut o disponibilitate aproape nelimitată de resurse; 4. a existat o ideologie dominantă și generalizată că imigranții se vor conforma modelului cultural american bazat, în principal, pe valori și credințe britanice.

De la scrierile lui Burke încoace, un nou fenomen a intervenit în modelarea procesului de construcție postrevoluționară a națiunii; influența externă prin intermediul consilierilor economici și politici. Natura procesului recent derivă din eficientul Plan Marshal care a fost instrumentul reconstruirii Europei vestice după al doilea război mondial. Procesul s-a afirmat în timpul războiului rece dintre Est și West. La baza unui atare fenomen se află ideologia că există sisteme politice, etnice, economice și sociale universale care trebuie folosite de toate națiunile. Este o credință întărită de războiul rece care ia forma unei fervori religioase, cunoscută sub denumirea de „religie civilă”⁴. Este o viziune etnocentrică a cărei justificare ia forma reminiscentă a Vechilor Cruciade. Ideologia nu este religioasă, este civilă: precum, democrația versus comunism, și viața liberă versus proprietate de stat. Caracteristicile acestui proces de „convertire” a altora la credințele religioase civile sînt fundamental relevante în sfatul și criticismul ardent dirijat spre țările Europei răsăritene ca și spre alte societăți contemporane.

De la colapsul Uniunii Sovietice, multe regimi asiatice, și est-europene au căutat în vest sfaturi politice și asistență economică. Însă, ajutorul și sfatul nu sînt întotdeauna spre cel mai bun interes al țărilor receptoare. Deși consilierii străini și donatorii cred că oferă cele mai bune consilii, recomandările pot fi lipsite de obiectivitate, neraționale și interesate. În fapt, țara poate să nici nu aibă alegere dacă să dorească să folosească sfatul sau ajutorul; programul sau împrumutul pot fi impuse sub forma criteriilor de obținere a împrumuturilor sau schimburilor. Spre ilustrare, România tocmai a trecut printr-o Revoluție și a instituit un guvern al domniei majorității. Pentru mulți, termenul de „domnie a majorității” are încă nevoie de definire. *Este vorba despre o majoritate a populației, sau doar despre cei care se decid să voteze? Trebuie luați în considerare și cei care au boicotat alegerile din protest?*

Constituția României, tocmai ratificată, definește aceste chestiuni, dar aceasta nu înseamnă că este acceptată ideologia politică a poporului. În plus, într-un sistem în care problemele sînt determinate de către majoritate, minoritățile sînt întotdeauna supuse voinței majorității. În orice alegere, minoritățile vor pierde. În termeni emoționali, aceasta este o tiranie a majorității. Singurele moduri de asigurare a drepturilor minorităților ocazionale sînt fie forța, fie succesiunea, fie consensul majorității. În cazul României, Statele Unite și cîteva țări occidentale exercită presiuni pentru domnia majorității; dar tot ele o critică sever că nu acordă drepturi adecvate minorității. Cele două concepte sînt opuse. Aceasta nu înseamnă că ele nu pot fi utilizate, dar aceasta ia timp. În cazul SUA, s-a lucrat asupra chestiunii timp de 200 de ani. Totuși, SUA nu va acorda României clauza națiunii celei mai favorizate din cauza violării drepturilor omului. Însă, restricția clauzei nu este impusă Chinei, o țară cu o violare gravă a drepturilor omului. Ca multe țări care și-au dobîndit recent libertatea, România este așteptată să rezolve probleme sociale și

⁴ Termenul de „Religie civilă” izvorăște din acele fenomene de ideologie economică și politică celebre care capătă fervearea unor cruciade religioase: popoare, comunități și națiuni acționează spre a-i converti ori cîștiga pe alții la credința lor proprie. Adesea exponenții pun în expresie o aplicare mai degrabă ideală decît reală a punctului lor de vedere. Acesta este etnocentrismul în forma sa cea mai extremă.

politice arzătoare repede, realizări care adeseori n-au fost îndeplinite nici de țara care impune restricțiile. Aceasta nu înseamnă că România și alte țări nu trebuie să aibă drepturi umane și minoritare, dar, cei care dictează condițiile trebuie să abordeze chestiunea cu multă atenție. Cu alte cuvinte, țările donatoare puternice impun României criterii pe care nu le-au realizat ele însele. Țările donatoare se percep adesea ca fiind țări care-au îndeplinit criteriile impuse, precum drepturile omului, dar în fapt, acest lucru s-ar putea să nu fie real⁵. Societățile se percep în termenii unei „culturi ideale”; adică, se văd pe ele în termenii percepției lor ideale, a idealului cu privire la ele însele, nu după cum este starea lor efectivă, sau „cultura reală”. Astfel, multe țări occidentale se percep ca lideri ai drepturilor umane și simt că întrucât ele sînt drepte cu toți membrii lor, au îndreptățire să ceară aceeași conduită altora. Acest lucru poate fi sau nu real, dar oamenii acționează pe baza percepțiilor, interpretărilor și credințelor, nu pe baza faptelor.

Conceptele de religie civilă, cultură ideală și cultură reală influențează chestiunea cea mai apăsătoare cu care se confruntă multe țări astăzi: dezvoltarea economică. Situația din Europa de est și din fosta Uniune Sovietică s-a produs așa de brusc și se schimbă așa de repede, că nimeni nu știe dacă gândirea economică curentă privind dezvoltarea economică este aplicabilă în aceste cazuri. Consilierii e posibil să nici nu știe ce să recomande; dar ei o fac oricum; și ideile lor sînt susținute de politicile monetare ale Băncii Mondiale și ale altor țări occidentale. O atare poziție este aceea adoptată de Jeffery Sachs, un profesor la Universitatea de studii economice din Harvard. El pledează pentru o dezvoltare economică în Europa răsăriteană bazată pe ceea ce denumește „terapia de șoc”⁶. Argumentul său este următorul. El susține că sectoarele public și privat nu pot să coexiste. El folosește analogia conform căreia schimbarea graduală a unui tip economic este aidoma unei țări care încearcă să treacă de la un sistem de trafic pe dreapta la un sistem de trafic cu conducere pe stînga. Acesta trebuie să fie făcut deodată. Nu poți să operezi schimbarea pentru camioane într-o zi și pentru automobile în ziua următoare.

Principiul trecerii la piața liberă, spune Sachs, este același, schimbarea trebuie să fie bruscă. Dacă nu este efectuată în acest mod, sectorul public ar putea distruge sectorul privat. El subliniază că nicăieri în lume nu există o economie eficientă în care să existe atât sector public cît și privat funcționînd unul alături de altul. Corolarul acestei propoziții este

⁵ Problema acordării clauzei (MFN) României este complicată deoarece Statele Unite, cum s-a spus, nu este congruentă în aplicarea criteriilor. Totuși, ea se vede pe sine ca pe un lider al promovării drepturilor omului. Cînd este prea mult de pierdut dacă forțezi consimțămîntul, cum ar fi în cazul Chinei, criteriile nu sînt strict aplicate. Chiar dacă România ar refuza un consimțămînt, interesele economice și naționale ale Statelor Unite n-ar fi afectate. Cînd există un cost, este făcut, uneori, un compromis de ideologie care este, după aceea, raționalizat.

⁶ „Cultură ideală” este un termen care se referă la felul în care oamenii se percep pe ei înșiși. „Cultura reală” indică felul în care oamenii se comportă efectiv. În general, membrii unei comunități se văd pe ei înșiși în termeni ideali și pe alții în termeni reali. Spre a ilustra, un om de afaceri creștin se poate privi pe sine ca fiind o persoană caritabilă, în vreme ce o persoană care-i patronază magazinul poate vedea în el o persoană competitivă înrăită care încearcă excesiv costurile pentru serviciile interioare. Ultima percepție este probabil cea corectă.

că acele țări care sînt capabile trebuie să obțină împrumuturi pentru a-și dezvolta economiile.

În teorie, Sachs pare foarte logic: dar, *teoria aceasta funcționează ea, de fapt?* Comportamentul uman nu este întotdeauna atît de logic pe cît prezumă teoriile economice. Prima întrebare care se pune este: „A fost testată concepția lui Sachs”? Răspunsul este: „Da”, în Brazilia.

Așa cum arată Frances Moore Luppe⁷, un economist developmentalist, Brazilia a făcut totul corect. A urmat învățămintele școlii economice a lui Milton Friedman, de la Universitatea din Chicago, aceeași filosofie economică pentru care pledează și Sachs. A împrumutat masiv, s-a dezvoltat industrial și a avut indicatori economici excelenți. Totuși, în ciuda faptului că are personalul cel mai bine plătit din lume, rata îmbolnăvirilor de tuberculoză, nivelul sărăciei și rata îmbolnăvirilor sînt între cele mai ridicate din lume. Datoria internațională a Braziliei este, de asemenea, între cele mai ridicate din lume, și economia este pe pragul colapsului. A fost un eșec total. Brazilia nu este unicul exemplu, o examinare atentă va dezvălui multe cazuri similare cu ale Braziliei, deși cu diferențe de grad.

Are dreptate Sachs cînd susține că proprietatea publică și privată nu pot coexista una alături de alta? Răspunsul este „Nu”. Statele Unite sînt un exemplu în chestiune. Cînd companii precum Chrysler Corporation erau pe cale de a falimenta, Guvernul Statelor Unite le-a acordat masive împrumuturi (în unele cazuri împrumuturile n-au fost niciodată plătite). Companii publice precum The Tennessee Valley Authority (Administrația Văii Tennessee) este o utilitate publică și, multe instituții, precum American farmer (Fermierul american), deși întreprinderi private, sînt masiv subvenționate și controlate de Guvernul Statelor Unite.

De fapt, trebuie să examinezi cazul Statelor Unite pentru a determina ce s-a întîmplat cînd a fost instituită o piață complet liberă. La sfîrșitul secolului trecut și începutul celui următor, cînd controlul întreprinderilor era extrem de redus ori nici nu exista, bogatul devenea mai bogat și săracul mai sărac.

De îndată ce un individ ori o companie realiza un avantaj, putea să-și folosească puterea pentru a-i exploata pe alții aproape la nivelul feudalismului. Un bun exemplu este Standard Oil. Deoarece compania era principalul producător de petrol, a fost capabilă să devină atît de mare și de puternică, încît orice firmă care încerca s-o concureze putea fi imediat zdrobită. Standard Oil își permitea să vîndă petrol la nivelul unui competitor mai mic spre a-i crea dificultăți căci alte părți ale corporației puteau contracara pierderile prin profiturile lor. Astfel micul competitor putea fi rapid zdrobit și Standard Oil putea să ridice din nou prețurile pentru a-și recupera pierderea. Companii precum General Motors deveniseră atît de puternice, încît puteau cumpăra sau zdrobi contracompetiția și astfel își puteau menține monopolul pe piață. În unele cazuri ele au cumpărat investiții sau companii întregi. În alte cazuri ele

⁷ Un loc în care au fost susținute concepțiile lui Sachs a fost în cadrul programului de emisiuni publice (PBS) din Statele Unite, intitulat *World Net* (Rețeaua mondială), transmis în 25 septembrie 1990.

au forțat Congresul Statelor Unite să adopte legi de limitare a transportului public, pentru ca oamenii să fie nevoiți să le cumpere automobilele.

Cînd condițiile economice s-au înrăutățit⁸ și injustiția socială a devenit vizibilă, Congresul Statelor Unite a adoptat legi pentru reglementarea pieții și pentru corectitudinea competiției. Companii precum Standard Oil au trebuit să-și vîndă o parte din proprietăți pentru a nu avea posesiuni de monopol. Nici acum nu este perfect, dar este mai bine decît abjecta exploatare exercitată de cîteva companii asupra celorlalte. Problema este că trebuie să fie implementate legi pentru a reglementa piața și a o aduce în beneficiul tuturor. În continuare, trebuie să fie instituită o infrastructură⁹ pentru a impune reglementările. Comisia de Comerț Interstatat a Statelor Unite (I.C.C.) este un bun exemplu. Ea reprezintă un corp administrativ însărcinat cu impunerea legilor federale care reglementează comerțul și comunicațiile între state și interiorul țării. Nu-ți trebuie decît o cunoaștere sumară a istoriei americane de la începutul secolului al XX-lea pentru a realiza că sistemul pieții libere nici măcar n-a funcționat în Statele Unite pînă n-a fost pusă în funcțiune o reglementare suficientă și o infrastructură adecvată care să garanteze funcționarea pieții în beneficiul societății ca întreg. În fapt, dacă privești cu atenție, devine evident că Statele Unite au aplicat opt din cele zece recomandări formulate de Marx și Engels în *Manifestul Comunist*.

Astăzi, Europa răsăriteană, fostele țări sovietice și Asia sînt forțate să implementeze „terapia de șoc” asupra populației fără a avea infrastructuri sau reglementări adecvate. *Poți avea o bună piață liberă dacă drumurile nu sînt adecvate să transporte bunurile? Poate cineva concura cu alteineva cînd telefoanele nu funcționează deloc?*

Infrastructurile reglează și oferă suport. Dacă nu sînt puse în funcțiune infrastructuri și reglementări cînd „terapia de șoc” este instituită, vor urma deficitele¹⁰. Nu poate exista o piață liberă dacă drumurile nu sînt adecvate pentru transportul bunurilor, sau dacă vameșii nu vor lăsa ofertele să intre în țară fără mită. Dacă deficitele privesc nevoile de bază, precum căldura și hrana, este dezastruos. O persoană fără hrană nu-și poate permite să aștepte dezvoltarea naturală a pieței libere fără ajutorul guvernamental. Ea va suferi de foame ori se va revolta.

O parte a problemelor constau în faptul că consilierii nu înțeleg integral situația locală. Am vorbit cu un consilier occidental imediat după ce am sosit în România și el mi-a spus: „Poporul român trebuie să facă sacrificii pentru a-și stabili economia”¹¹.

⁸ *Politicile Foamei*, un program televizual produs de PBS din SUA.

⁹ „Infrastructura” se referă la mecanismele de susținere necesare pentru ca un program să reușească. A face televiziunile accesibile este lipsit de valoare dacă nu există oameni instruiți să le repare și dacă nu există un disponibil de timp liber. Instruirea reparatorilor și disponibilizarea timpului liber sînt denumite „infrastructură”. Infrastructura poate fi deopotrivă un mecanism de reglementare și de susținere. A avea mijloace de a opri o companie să exploateze muncitorii este o funcție reglementatorie. A avea școli să instruiști tehnicieni de întreținere este un sistem de susținere. Amîndouă sînt considerate „infrastructură”.

¹⁰ Aceasta poate fi o cauză a deficitelor masive din Rusia astăzi.

¹¹ Ceea ce de asemenea n-a realizat este că poporul român a tot făcut sacrificii de 40 de ani și și-a pierdut răbdarea.

Am locuit într-un apartament fără încălzire, fără apă caldă, curgînd cu întreruperi, cu deficite de alimentație. Reacția mea imediată a fost : „ar mai fi vorbit astfel dacă ar fi trăit în condiția românului mediu care avea lipsuri în privința hranei, căldurii, apei?” Un alt străin mi-a spus că România dorește să rămînă izolată, că aceasta e rău și că țara trebuie să împrumute bani. Totuși, eu tocmai veneam din Statele Unite, unde țări, precum Brazilia, erau consistent criticate pentru faptul că împrumută prea mulți bani.

Țări, ca Polonia și Ungaria, sînt înfățișate ca modele de urmat, și totuși, o datorie poloneză masivă a fost aminată de către Statele Unite, în vreme ce România, o țară care s-a arătat financiar responsabilă să-și plătească datoria internațională și reparațiile de război, are dificultăți să găsească împrumuturi. Ungaria a fost deschisă spre Occident începînd cu anul 1965 și a avut o experiență de aproape treizeci de ani în relațiile cu economia și sistemele politice occidentale. Cu toate acestea, de la țări precum România se așteaptă să aibă aceste abilități imediat. Unii consilieri și unele autorități aplică propria lor ideologie la situația României și a altor țări fără a reflecta asupra complexității problemelor implicate.

3. Analiză

Cele spuse mai sus reprezintă doar o scurtă încercare de a ilustra o chestiune. *Este concilierea străinilor aplicabilă la situația României ori a altor țări din Europa răsăriteană și Asia?* Răspunsul nu este simplu. Problemele trebuie privite în toată complexitatea lor, nu în termenii unei ideologii sau religii civile. Un motiv pentru aceasta este că, conflictul dintre Est și West a luat forma unei confruntări a ideologiilor, sau altfel spus, a unei competiții între două religii civile. Cu colapsul Uniunii Sovietice, Vestul și-a văzut ideologia și religia sa civilă victorioasă și a interpretat aceasta ca o dovadă că ideologia sa a fost corectă.

Astfel, Occidentalii forțează aplicarea acestei ideologii, sau religie civile, la alții. Însă, ca mulți oameni religioși, ei îi forțează pe alții să adopte o formă ideală mai degrabă decît pe cea realmente practică în propria lor societate.

Chestiunea nu este „Capitalism contra comunism” ori „centralizare contra privatizare”. Ambele sisteme implementate în formele lor ideale pot cauza dezastrul. Chestiunea este ce fel de comunism, sau ce fel de democrație trebuie folosită.

Oricare filosofie și practică trebuie modificate în raport cu o situație particulară. Întrucît un proces funcționează în Franța nu înseamnă că va funcționa în Ungaria, Polonia sau România. Procesul poate funcționa în genere, poate funcționa dacă este modificat, sau nu poate funcționa deloc. Fiecare cultură furnizează un context unic. Ceea ce funcționează într-una, nu funcționează în același mod în alta, sau poate chiar să nici nu funcționeze deloc. Ceea ce este de acceptat, ceea ce este de respins și ceea ce este de modificat, trebuie să fie examinat cu atenție. Informațiile referitoare la consilierii străini și la ajutorul străin sînt deosebit de complexe. Frances Moore Lappe¹² arată că ajutorul este una dintre cauzele

¹² Frances Moore Lappe și Joseph Collins, *World Manger : Twelve Myths*, New York, Grove Press Inc. 1986.

care provoacă Foamea Mondială. Unul dintre argumente este că tehnologia și criteriile organizaționale legate de ajutoare sînt bazate pe un sistem care s-a dovedit succesual în Statele Unite. Totuși, acest sistem nu este aplicabil în alte contexte. De exemplu, agricultura în Statele Unite este bazată pe o situație în care capitalul și pămîntul sînt abundente. Multe alte țări au pămînt și capital limitat. Astfel, cînd tehnicile americane sînt aplicate, ele eșuează¹³.

Chiar investiția multinaționalelor are un contrapret. Scopul lor este nu de a ajuta, ci de a-și maximiza profiturile. John Badley¹⁴ examinează numeroase cazuri în care modernizarea și consilierea străină (externă) au provocat distrugerea unui popor. În situații mai puțin dramatice, societatea s-a aflat într-o situație mai proastă după investiție decît înainte. De fapt, în numeroase cazuri, modernizarea sau industrializarea unei regiuni au condus la o descreștere a avuției și a calității vieții unui popor.

Ajutorul străin nu este niciodată liber. Societățile pe acțiuni au și ele un preț. Ajutorul poate fi condiționat de o ideologie particulară a donatorului. Societatea poate cere unei companii să scoată profituri excesive în afara țării. În fiecare situație, România trebuie să decidă dacă costurile sînt îndrituite de beneficii. Vor provoca aceste condiții nemulțumire socială și dezordine? Avînd o economie stabilă, un scop nu este viabil dacă provoacă o stare de revoltă socială în societate¹⁵.

A alege dacă să accepți un ajutor ori un sfat, nu este ușor. Trebuie examinate foarte atent obișnuitele presupuneri și sfaturi înainte ca sfaturile sau direcțiile *outsiders*-ilor să fie urmate. Este bine să receptezi idei din exterior. Trebuie să înțelegi, însă, că *outsider*-ii își au propriile lor prejudecăți culturale, propria lor bază culturală, propriile lor interese, chiar dacă ei cred că sînt obiectivi și folositori. În plus, ei își pot raționaliza aceste contradicții. Astfel, România trebuie să evalueze, să accepte, să respingă sau să modifice în propriul ei *temei cultural* și pe baza propriului ei interes. Dacă nu, rezultatele pot fi ceea ce Burke a prezis : revoluția va fi un eșec.

Dr. ARTHUR HELWEG
Western Michigan University

¹³ Alte rațiuni : 1. ajutorul economic este legat de factori politici ; 2. ajutorul este adesea în forma asistenței militare ; 3. criteriile de garantare a ajutorului pot să nu fie întru cel mai bun interes al societății primitoare. Cu alte cuvinte, nimic nu este liber, nici chiar ajutorul economic.

¹⁴ John H. Badley, *Victims of Progress*, Mountain View, CA : Mayfield Publishing Company, 1990.

¹⁵ Este posibil ca frămîntările curente din Rusia să fie parțial datorate politicilor monetare stricte impuse de către Banca Mondială și de alte agenții donatoare.